

Neoliberalizam protiv intervencionizma, liberalizam protiv protekcionizma samo je dio priče koji je kapitalizam učinkovitiji. Dramatični rast države blagostanja, welfare state, bio je posljedica Velike krize iz kraja dvadesetih godina prošlog stoljeća. Tek je Drugi svjetski rat riješio problem nezaposlenosti u SAD. Njemačka je dolaskom Hitlera na vlast snažno dinamizirala gospodarsku aktivnost - naoružavajući se. Poslije rata Europa je u dvadeset godina (1950. – 1970.) povećala dohodak po stanovniku za 80%, a Japan dvostruko više – 163%. Naftni šok iz 1973. Godine „pomeo“ je welfare state i keynesijanizam i na scenu stupa neoliberalizam, Margaret Thacher u Velikoj Britaniji i Ronald Regan u SAD, čiji je mentor Milton Friedman. Stagflacija, stagnacija + inflacija, se nije mogla liječiti keynesijanskom terapijom.

Neoliberalisti „imaju razumjevanje“ za ekonomsku politiku nakon drugog svjetskog rata - vrijeme obnove. Međutim, nakon obnove korporativna država više nije mogla, po mišljenju, neoliberalista opstati. Naprosto sustav intervencionizma u ozračju države blagostanja eliminirao je tržište kao temeljni institucionalni okvir na kojem najučinkovitiji preuzimaju „palicu“ gospodarskog rasta. Država ne samo da nije potrebna ona je štetna. „Policajac“ ima zadaću da čuva tržište i tržišni način privređivanja, dok je intervencija u gospodarstvo neučinkovita, dakle štetna.

Drugim riječima, država intervenirajući u gospodarstvo, socijalizirajući rizike oduzima, putem poreza i doprinosa, potencijalne investicije koje potom preraspodjeljuje na netržišnim osnovama. To je meko budžetsko ograničenje koje se ogleda u proračunskim deficitima koji nisu ništa drugo nego najava novih viših poreza odnosno inflacije.

Nadalje, neoliberalisti smatraju da samo tvrdo budžetsko ograničenje osigurava, dugoročno, dinamiziranje gospodarske aktivnosti. Smanjenje države blagostanja nije rezultat „zločeste“ politike protiv radnika već nužnost koja, u životnom ciklusu, osigurava rast pa prema tome, u konačnici, boljitak za zaposlene.

Neoliberalisti se vraćaju Ricardovim komparativnim prednostima i tvrde da otvorenost nacionalnih ekonomija donosi svima boljitak a ne samo razvijenim. Oni to tumače činjenicom na razvijeni zapošljavaju djelatnike u manje razvijenim zemljama investirajući, dakle mobilnost kapitala. Razvijene zemlje to „plaćaju“ smanjenjem zaposlenosti u razvijenim zemljama. Tako nerazvijeni podižu svoje blagostanje a razvijeni dinamiziraju gospodarsku, ali sada globalnu, aktivnost.

Ekonomija je pozitivna kao što je to svaka druga prirodna znanost. Ona nije normativna i upravo, po mišljenju neoliberalista, normativizam remeti tržišne signale što nije dobro za bilo koje gospodarstvo.

Tako nam zbori, govoreći grosso modo, neoliberalistička mudrost. Čovjek je jedinka. On je individualac i stoga je prirodno da sam pokriva svoje rizike. Pokrivajući svoje rizike umjesto države smanjuju se porezi i doprinosi. Smanjujući subvencije smanjuju se porezi i doprinosi. Ono što država treba činiti jest stvarati što bolje ozračje kapital odnosu. Pareto optimum je matematizirani oblik kako treba funkcionirati gospodarstvo. Nusproizvod kao što je nezaposlenost, povećanje socijalnih tenzija itd., samo su troškovi restrukturiranja, koje je to bolnije što je intervencionizam, odnosno država blagostanja bila u prethodnom razdoblju izraženija.

Neoliberalizam nije samo pravac u ekonomskoj teoriji. Neoliberalizam je ideologija koja podržava kapital odnos. Kapital odnos nema nacionalne države. Kapital odnos nema domovine. Kapital odnos ide tamo gdje mu se omogućuje najveće stope oplodnje – profita. Taj i takav kapitalizam nije u funkciji čovjeka. Činjenica da Karl Marx nije više persona non grata - u

Vatikanu - govori sama po sebi.

Kriza, kao što smo to imali priliku nedavno vidjeti, vraća državu na scenu. Međutim, dok je u vrijeme Keynesa država bila ta koja je putem povećanja potražnje, odnosno smanjenjem porezne presije, utjecala na gospodarsku aktivnost, ona danas „trguje“ tako da „kupuje ljubav“ svojih (nacionalnih) multinacionalnih kompanija što plaćaju porezni obveznici, ostatak nacionalnog. Čim kriza malo posustane država, ponovno, postaje nepotrebna, dapače štetna. Izloženo, na dadaistički način, ukazuje da Hrvatska, kao mala i nebitna zemlja, mora uvažavati kapital odnos koji je „filozofija“ naših vjervnika. Inozemni dug koji je na razini društvenog proizvoda zahtjevat će visoke stope rasta kako bi se mogao uredno servisirati. Servisirati inozemni dug nije moguće ukoliko ne smanjimo potrošnju i povećamo proizvodnju namjenjenu izvozu. Naprosto do sada smo uvozili štednju, sada moramo izvoziti štednju i to ne da bi smanjili inozemni dug već da bi ga uredno servisirali. Ne treba zaboraviti da je cijena inozemnog duga veća od 6% što valja povećati za iznos profita inozemnih investitora. To je hrvatska zbilja.

Na kraju postavljam pitanje: da li političke stranke znaju dijagnozu hrvatskog društva? Ako ga znaju znači da prešućuju biračima što ih čeka, a ako neznaju tada su opasni igrači. Vjerojatno ima svega pomalo. Građani, u međuvremenu, vjeruju da će se stanje nakon izbora popraviti. Na žalost ja sam siguran da neće. Upravo zato na svim nastupima, bez obzira da li se radi o znanstvenim, edukativnim, itd., ističem da je potrebno misliti na budućnost na način kao što to iznosim u mojim Vodičima... Na žalost još uvijek mali broj građana želi da vidi „carevo novo ruho“. Na toj je crti priča o snižavanju kamatnih stopa, povećanju zaposlenosti, novim investicijama, itd.